

Adroddiad Asesiad o'r Effaith ar y Gymuned – ymgynghori ar newid dalgylch Ysgol Felinwnda

1. Gwybodaeth Gefndirol

1.1 Yr Ardal

Mae dalgylch Felinwnda wedi ei lleoli ger pentref Saron a Dinas ar gyrion Caernarfon, ac yn gwasanaethu'r pentrefi a'r ardal gyfagos. Mae'r dalgylch wedi ei lleoli 3.9 milltir o Gaernarfon. Yn ôl cyfrifiad 2021 mae 1,421 o bobl yn byw yn ward Llanwnda.

Ym Medi 2023, roedd 49 o ddysgwyr rhwng 3-11 oed yn byw yn nalgylch Ysgol Felinwnda, gyda 3 o'r disgyblion rheiny yn mynychu Ysgol Felinwnda. Golyga hynny fod 94% o ddysgwyr y dalgylch (rhwng 3-11 oed) yn mynychu ysgolion all-dalgylch, gyda 61% o'r dysgwyr yn mynychu Ysgol Bontnewydd a 13% yn mynychu Ysgol Llandwrog.

1.2 Yr Economi

Yn ôl cyfrifiad 2021, mae 60.1% o bobl 16 oed a throsodd o fewn ward Llanwnda yn weithgar yn economaidd, a 0.2% o'r rhain yn ddi-waith. Mae 38.3% o bobl yn yr un grŵp oedran yn anweithgar yn economaidd, gyda 2.5% o'r rhain â salwch hir dymor neu'n anabl. Mae'r math o ddiwydiant y mae'r boblogaeth yn weithgar ynddo yn amrywio yn yr ardal, gyda'r gyfradd uchaf (26%) yn gweithio mewn galwedigaethau proffesiynol.

(Ffynhonnell: Cyfrifiad 2021, Swyddfa Ystadegau Gwladol)

Yn ôl data 'Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (2019)' mae cyflogaeth ward Llanwnda o gymharu â wardiau eraill yng Nghymru yn rhoi ranc o 1254 allan o 1909 AGEHI (Ardal Gynnyrch Ehangach Haen Is) yng Nghymru, sy'n ei roi yn y 50% lleiaf difreintiedig.

1.3 Amddifadedd

Mae Ward Llanwnda wedi'i raddio o fewn y 50% ward lleiaf difreintiedig yng Nghymru (ranc 1046 allan o 1909).

Mae nifer o feysydd yn llunio'r mynegai cyffredinol yma, gan gynnwys incwm, cyflogaeth, iechyd, addysg, mynediad i wasanaethau, diogelwch cymunedol, amgylchedd ffisegol a thai.

Er hynny, nodir fod ward Llanwnda o fewn y 20-30% o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes 'Tai'. Dangosyddion y maes hwn yw'r gyfran o bobl yn byw mewn cartrefi gorlawn (defnydd ystafelloedd gwely), a'r gyfran o bobl yn byw mewn cartrefi heb wres canolog.

Yn ogystal, mae ward Llanwnda o fewn y 10% o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru yn y maes 'mynediad i wasanaethau', h.y. amddifadedd am nad yw pobl yn gallu cael gafael ar amrywiaeth o wasanaethau sy'n cael eu hystyried yn hanfodol ar gyfer byw o ddydd i ddydd. Mae'r dangosyddion yn cynnwys cyfartaledd amseroedd teithio cyhoeddus a phreifat i nifer o wasanaethau megis siopau bwyd, meddygfa, ysgolion cynradd ac uwchradd, swyddfa bost, llyfrgell cyhoeddus, fferyllfa, canolfan hamdden ac amser teithio preifat i orsaf betrol.

Mae crynodeb isod o sut y mae ardal Llanwnda wedi ei lleoli yng nghyd-destun ardaloedd eraill yng Nghymru yn ôl y Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (2019):

Maes	Ranc yng Nghymru, allan o 1909 o AGEHI (1 = mwyaf difreintiedig a 1909 = lleiaf difreintiedig)	Mwyaf difreintiedig % yng Nghymru
Cyflogaeth	1254	
Incwm	1092	
Iechyd	1435	
Addysg	1437	
Tai	388	O fewn y 20-30% mwyaf difreintiedig
Amgylchedd ffisegol	1020	
Mynediad i wasanaethau	116	O fewn y 10% mwyaf difreintiedig
Diogelwch cymunedol	1513	

1.4 Y Gymuned

Mae nifer o weithgareddau yn cael eu cynnal yn Ward Llanwnda, gan gynnwys;

- Sensori Sara
- Clwb darllen
- Ras Rhostryfan
- Bore goffi
- Cylch Ti a Fi
- Cylch Meithrin
- Merched y Wawr
- Zumba
- Y Gymdeithas

Yn ogystal, mae nifer o gyfleusterau yn y dalgylch, gan gynnwys canolfan gymunedol, siopau, garej, trafndiaeth gyhoeddus, gorsaf drên bach a cae chwarae plant.

1.5 Crynodeb o'r amrywiol gyfleusterau sydd yng nghymuned Felinwnda a'r dalgylchoedd cyfagos (Medi 2024)

	Felinwnda	Llandwrog	Bontnewydd
Canolfan Gymuned / Neuadd Bentref	✓		✓
Capel/Eglwys	✓	✓	
Trafnidiaeth Gyhoeddus	✓	✓	✓
Siop	✓		✓
Caffi/Tafarn		✓	
Swyddfa Bost			✓
Fferyllfa			
Llyfrgell			
Cae Chwarae Plant	✓	✓	✓
Banc			
Cartref Henoed			
Canolfan Hamdden			
Garej	✓		
Atyniad Twristaidd	✓	✓	✓
Cylch Ti a Fi + Meithrin	✓		✓

2. Ysgolion y dalgylchoedd cyfagos

2.1 Cyd-destun yr ysgolion yn y dalgylchoedd amgen yn ôl Adroddiadau Arolygon Estyn

Fel rhan o adroddiadau Estyn, gosodir yr ysgolion o fewn cyd-destun, a manylir ar eu cysylltiadau cymunedol. Dyma'r cyd-destun a roddwyd i Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd gan arolygwyr Estyn.

Ysgol Llandwrog

"Lleolir Ysgol Gynradd Llandwrog ym mhentref Llandwrog, tua chwe milltir i'r de o dref Caernarfon."

Ffynhonnell: Adroddiad Estyn, Gorffennaf 2019

Ysgol Bontnewydd

"Mae Ysgol Gynradd Bontnewydd ym mhentref Bontnewydd rhyw ddwy filltir o dref Caernarfon yng Ngwynedd. Mae'n gwasanaethu'r pentref a'r cylch cyfagos, gan gynnwys pentrefi Caeathro a Llanfaglan."

Ffynhonnell: Adroddiad Estyn, Chwefror 2017

2.2 Gwybodaeth ystadegol yr ysgolion

Ysgol	Capasiti		Niferoedd (Medi 2023)		Llefydd Gweigion D-BI.6	Categori Cyfreithiol	Categori Ieithyddol
	M	D-BI.6	M	D-BI.6			
Bontnewydd	26	182*	28	180	2 (1%)	Cymunedol	**3
Llandwrog	10	75	8	29	46 (61%)	Gwirfoddol a Reolir (VC) Yr Eglwys yng Nghrymu	**3

*Rhagwelir y bydd gan adeilad newydd Ysgol Bontnewydd gapasiti o 210 (Derbyn i BI.6) a 30 meithrin.

**Diffiniad o Categori 3 yw ysgol sydd ag ethos Cymraeg cadarn, gan gefnogi a galluogi'r dysgwyr i ddefnyddio'r Gymraeg ym mhob cyd-destun cymdeithasol yn yr ysgol a'r tu allan iddi.

2.3 Ysgolion yr oedd plant dalgylch Felinwnda yn eu mynychu

Yn ôl cyfrifiad Medi 2023, roedd 49 dysgwr cynradd yn byw yn nalgylch Ysgol Felinwnda.

Mae'r tabl isod yn dangos pa ysgolion y mae dysgwyr sy'n byw yn nalgylch Felinwnda wedi'u mynychu dros y 5 mlynedd diwethaf.

Ysgol	2019	2020	2021	2022	2023
Felinwnda	22%	18%	4%	7%	6%
Llandwrog	16%	12%	10%	10%	13%
Bontnewydd	54%	62%	80%	64%	61%
Maesincla	0	0	0	2%	0%
Rhostryfan	1%	2%	0	0	6%
Y Gelli	3%	0	0	0	0
Yr Hendre	3%	4%	2%	10%	6%
Arall	1%	2%	4%	7%	8%

Ffynhonnell: Cyfrifiad Medi 2019-2023

3. Asesiad o'r effaith tebygol ar y gymuned

Positif	Niwtral	Negyddol
---------	---------	----------

OPSIWN 1: TROSLWYDDO DALGYLCH FELINWENDA YN EI GYFANRWYDD I DDALGYLCH YSGOL LLANDWROG

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	<p>Er bod 23% o ddysgwyr dalgyrch Felinwenda yn byw o fewn 2 filltir i Ysgol Llandwrog, gan nad oes llwybrau saff o ddalgyrch Felinwenda i Ysgol Llandwrog byddai'n ofynnol cynnig cludiant i'r holl ddysgwyr, gan nad oes modd iddynt gerdded yn ddiogel i'r ysgol.</p> <p>Gall bod mewn ysgol fwy gynnig mwy o gyfleoedd chwarae a chymryd rhan mewn chwaraeon tîm, ac o ganlyniad gall gael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant y dysgwyr.</p>	Niwtral
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	<p>Mae bws cyhoeddus (rhif G6) yn rhedeg rhwng pentref Saron a Llandwrog eisoes, ond nid oes bws yn cynnig cludiant rhwng pentref Dinas, Llanwnda a Llandwrog.</p> <p>Ni ragwelir y byddai'r opsiwn yn cael effaith ar ddarpariaeth cludiant cyhoeddus.</p>	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir y byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Llandwrog yn effeithio ar ddiogelwch cymunedol ehangach.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Mae Ysgol Llandwrog wedi ei lleoli oddeutu 2 filltir o ddalgyrch Ysgol Felinwenda, ac mae cyfran sylweddol (13%) o blant y dalgyrch eisoes yn mynychu Ysgol Llandwrog. O ganlyniad, ni ragwelir y byddai teuluoedd a phlant ifanc yn gadael y gymuned pe byddai dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd yn cael ei drosglwyddo i ddalgyrch Llandwrog.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	<p>Lleolir Cylch Meithrin a Chylch Ti a Fi yng Nghanolfan Bro Llanwnda. Mae nifer o ddigwyddiadau eraill hefyd yn cael eu cynnal yn y Ganolfan.</p> <p>Gan fod nifer sylweddol o rieni plant dalgyrch Felinwenda eisoes yn dewis anfon eu plant i ysgolion all-dalgyrch, ni ragwelir y byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Llandwrog yn cael effaith uniongyrchol arwyddocaol ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, a'r defnydd cymunedol o Ganolfan Bro Llanwnda.</p>	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Gan fod nifer o blant dalgyrch Felinwenda yn mynychu Ysgol Llandwrog eisoes, ni ragwelir y byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Llandwrog yn cael effaith ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Gan fod dysgwyr dalgyrch Felinwenda eisoes yn mynychu ysgolion all-dalgyrch rhagwelir na fydd newid y dalgyrch yn mynd i effeithio ar y sefyllfa bresennol.	Niwtral

OPSIWN 2: TROSLWYDDO DALGYLCH FELINWENDA YN EI GYFANRWYDD I DDALGYLCH YSGOL BONTNEWYDD

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	<p>Gan fod 85% o ddysgwyr dalgyrch Felinwenda yn byw o fewn 2 filltir i Ysgol Bontnewydd, a bod rhai llwybrau saff i'r ysgol bydd cyfle i rai dysgwyr gerdded i'r ysgol. O ganlyniad, gallai gael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant y dysgwyr.</p> <p>Gall bod mewn ysgol sylweddol fwy gynnig mwy o gyfleoedd chwarae a chymryd rhan mewn chwaraeon tîm, ac o ganlyniad gall gael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant y dysgwyr.</p>	Positif
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	Mae nifer o fysiau cyhoeddus yn rhedeg eisoes rhwng pentrefi Llanwnda, Dinas a Bontnewydd, ond nid oes un yn rhedeg rhwng pentref Saron a Bontnewydd. Mae bws cyhoeddus 12 yn gwasanaethu rhwng Llanwnda, Dinas a Bontnewydd yn ogystal a nifer o fysiau cyhoeddus yn gwasanaethu rhwng Dinas a Bontnewydd, gan gynnwys y T2, T22 a'r G4. Ni ragwelir byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Bontnewydd yn effeithio ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus.	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir y byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Bontnewydd yn effeithio ar ddiogelwch cymunedol ehangach.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Mae Ysgol Bontnewydd wedi ei lleoli oddeutu 2 filltir o ddalgyrch Ysgol Felinwenda, ac mae cyfran uchel (61%) o blant y dalgyrch eisoes yn mynychu Ysgol Bontnewydd. O ganlyniad, ni ragwelir y byddai teuluoedd a phlant ifanc yn gadael y gymuned pe byddai dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd yn cael ei drosglwyddo i ddalgyrch Bontnewydd.	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	<p>Lleolir Cylch Meithrin a Chylch Ti a Fi yng Nghanolfan Bro Llanwnda. Mae nifer o ddigwyddiadau eraill hefyd yn cael eu cynnal yn y Ganolfan.</p> <p>Gan fod nifer sylweddol o rieni plant dalgyrch Felinwenda eisoes yn dewis anfon eu plant i ysgolion all-dalgyrch, ni ragwelir y byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Bontnewydd yn cael effaith uniongyrchol arwyddocaol ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol a'r defnydd cymunedol o Ganolfan Bro Llanwnda.</p>	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Gan fod nifer o blant dalgyrch Felinwenda yn mynychu Ysgol Bontnewydd eisoes, ni ragwelir y byddai trosglwyddo dalgyrch Felinwenda yn ei gyfanrwydd i ddalgyrch Ysgol Bontnewydd yn cael effaith ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Gan fod dysgwyr dalgyrch Felinwenda eisoes yn mynychu ysgolion all-dalgyrch rhagwelir na fydd newid y dalgyrch yn mynd i effeithio ar y sefyllfa bresennol.	Niwtral

OPSIWN 3: RHANNU DALGYLCH FELINWENDA YN ÔL Y TAI SYDD YN DDAEARYDDOL AGOSAF I YSGOL LLANDWROG AC YSGOL BONTNEWYDD

Meini Prawf Effaith	Disgrifiad	Statws o'r effaith a'r gwaith
Effaith ar Iechyd a llesiant	<p>Gan fod 94% o ddysgwyr dalgylch Felinwenda yn byw o fewn 2 filltir i Ysgol Llandwrog a/neu Ysgol Bontnewydd a bod rhai llwybrau saff i Ysgol Bontnewydd yn fwy penodol, bydd cyfle i rai dysgwyr gerdded i'r ysgol, ac o ganlyniad byddai'r opsiwn yn cael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant rhai dysgwyr.</p> <p>Gall bod mewn ysgol fwy gynnog mwy o gyfleoedd chwarae a chymryd rhan mewn chwaraeon tîm, ac o ganlyniad gall gael effaith gadarnhaol ar iechyd a llesiant y dysgwyr.</p>	Positif
Goblygiadau'r newid ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus	<p>Ar gyfer y dysgwyr sy'n byw mewn tai sydd ddaearyddol agosaf at Ysgol Llandwrog, mae bus cyhoeddus (rhif G6) yn rhedeg rhwng pentref Saron a Llandwrog eisoes, ond nid oes bus yn cynnig cludiant rhwng pentref Dinas, Llanwnda a Llandwrog.</p> <p>Ar gyfer dysgwyr sy'n byw mewn tai daearyddol agosaf at Ysgol Bontnewydd, Mae nifer o fysiau cyhoeddus yn rhedeg eisoes rhwng pentrefi Llanwnda, Dinas a Bontnewydd, ond nid oes un yn rhedeg rhwng pentref Saron a Bontnewydd. Mae bus cyhoeddus 12 yn gwasanaethu rhwng Llanwnda, Dinas a Bontnewydd yn ogystal a nifer o fysiau cyhoeddus yn gwasanaethu rhwng Dinas a Bontnewydd, gan gynnwys y T2, T22 a'r G4.</p> <p>Ni ragwelir y byddai gwireddu'r opsiwn yma'n effeithio ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus.</p> <p>Pe byddai dysgwyr dalgylch Felinwenda yn manteisio ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus yma, byddai'r nifer o'r dysgwyr rheiny'n gymharol isel ac felly, ni ragwelir y byddai rhannu tai dalgylch Felinwenda yn ôl yr ysgol ddaearyddol agosaf (i Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd) yn effeithio ar ddarpariaethau cludiant cyhoeddus.</p>	Niwtral
Effaith ar ddiogelwch cymunedol ehangach	Ni ragwelir y byddai rhannu tai dalgylch Felinwenda yn ôl yr ysgol ddaearyddol agosaf (i Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd) yn effeithio ar ddiogelwch cymunedol ehangach.	Niwtral
A fyddai'r opsiwn yn annog teuluoedd a phlant oedran ysgol i adael y gymuned, neu fod teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned	Mae Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd wedi eu lleoli oddeutu 2 filltir o ddalgylch Ysgol Felinwenda, ac mae canran uchel o blant y dalgylch yn mynychu Ysgol Llandwrog (13%) ac Ysgol Bontnewydd (61%) eisoes. O ganlyniad, ni ragwelir y byddai teuluoedd a phlant ifanc yn gadael y gymuned pe byddai rhannu tai dalgylch Felinwenda yn ôl yr ysgol ddaearyddol agosaf (i Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd).	Niwtral
Effaith ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol	<p>Lleolir Cylch Meithrin a Chylch Ti a Fi yng Nghanolfan Bro Llanwnda. Mae nifer o ddigwyddiadau eraill hefyd yn cael eu cynnal yn y Ganolfan.</p> <p>Ni ragwelir y byddai rhannu tai dalgylch Felinwenda yn ôl yr ysgol ddaearyddol agosaf (i Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd) yn cael effaith uniongyrchol arwyddocaol ar wasanaethau eraill a ddarperir yn lleol, a'r defnydd cymunedol o Ganolfan Bro Llanwnda.</p>	Niwtral
Effaith andwyol ar economi ehangach y gymuned	Gan fod y rhan fwyaf o blant y dalgylch yn mynychu Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd eisoes, ni ragwelir y byddai rhannu tai dalgylch Felinwenda yn ôl yr ysgol ddaearyddol agosaf (i Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd) yn cael effaith ar economi ehangach y gymuned.	Niwtral
Effaith gyffredinol ar y gymuned leol	Gan fod dysgwyr dalgylch Felinwenda eisoes yn mynychu ysgolion all-dalgylch rhagwelir na fydd newid y dalgylch yn mynd i effeithio ar y sefyllfa bresennol.	Niwtral

4. Casgliad

Dengys cynnwys yr asesiad hwn na ragwelir y byddai unrhyw un o'r 3 opsiwn o dan ystyriaeth yn cael effaith negyddol ar y gymuned.

Ni ragwelir y byddai yr un o'r 3 opsiwn yn annog teuluoedd o oedran ysgol i adael y gymuned, gan fod y dysgwyr sydd yn byw yn nalgylch Ysgol Felinwnda eisoes yn mynychu ysgolion eraill, gan gynnwys Ysgol Llandwrog ac Ysgol Bontnewydd. Yn yr un modd, ni ragwelir y byddai teuluoedd ifanc yn llai tebygol o symud i'r gymuned o weithredu unrhyw un o'r 3 opsiwn.

Yn ogystal, gan fod 94% o ddysgwyr dalgylch Felinwnda yn byw o fewn 2 filltir i Ysgol Llandwrog a/neu Ysgol Bontnewydd, a bod rhai llwybrau saff i Ysgol Bontnewydd yn fwy penodol, rhagwelir y byddai opsiwn 2 a 3 yn cael effaith bositif ar iechyd a llesiant dysgwyr drwy gynnig cyfle i rai dysgwyr gerdded i'r ysgol.